

Augustus

Hoe veel werk Jac. P. Thijssen ook gewoon was te verzetten, er kon altijd nog wel iets bij. In januari 1934 verscheen in De Levende Natuur, het blad dat hij in 1896 mede had opgericht en waar hij tot zijn dood redacteur van zou blijven, het eerste van een reeks stukjes over de maand die voor de deur stond. Die reeks zou een paar jaar voortduren; in 1937-'38 werden nog slechts een paar maanden besproken, en in de tussentijd had hij al menige maand overgeslagen. In 1941 verschenen er nog enkele stukjes onder de verzamelnaam "Van groei en bloei en jaargetijde" en toen was het afgelopen met zijn fenologische beschouwingen *). Nederland was bezet, Thijssen was over de 75 en de uitgave van De Levende Natuur werd moeilijker. Zijn joodse mede-redacteur Jacob Heimans zou niet veel later in het kamp belanden.

De maandbesprekingen tonen Thijssen als onderwijzer maar vooral als onderzoeker. Hij vertelt en doceert, zeker, maar nadrukkelijk roept hij de medewerking van zijn lezers in om hem te helpen bij het oplossen van vraagstukken die hem bezighouden. Het lijkt soms of de schoolmeester huiswerk opgeeft, maar tegenwoordig spreekt men van *citizen science*: de inzet van amateurs die over enthousiasme, tijd en kennis beschikken en die bereid zijn gegevens te verzamelen. En welke tijd is daar beter voor geschikt dan de maand augustus, als veel van zijn lezers vakantie hebben?

Zo meldt hij in het augustusstukje voor 1936: "In onze jaargang van 1934 heb ik al een massa vacantiwerk opgegeven over vogeltrek en vogelzang, vroege en late bloei van planten, al of niet verschijnen van paddenstoelen, insectenleven, fauna van Zuid-Limburg enz. Het heeft weinig zin, dit allemaal nog eens te herhalen. Maar in de Augustusmaand hebben we de beste kans op een groot aantal waarnemers en dus misschien ook op waarnemingen." Verderop in het stukje komen dan de nieuwe opdrachten: "Let in Waalenburg er eens op, of in de weilanden aan den Motweg weer zooveel champignons staan als verleden jaar, honderden en honderden in groote en kleine heksenkringen. Wie zet zich er eens toe om voor Texel een vegetatiekaart te maken voor Struikhei en Duindoorn? Ook kan men zich verdienstelijk maken met daar uit te kijken naar de verschillende Vaccinium-soorten en naar Gagel."

"Let er eens op...", die aansporing komt in alle maandstukjes telkens terug. Augustus '37: "De vogels geven ons anders in Augustus ook nog genoeg te doen. Nog zit er heel wat te broeden, maar tegelijk zien we overal troepen zich vormen en tegen het eind van de maand is de najaarstrek in volle gang, vooral de trek van de kleine zangvogeltjes: de nachtegalen, roodborstjes, tapuiten, paapjes, roodborsttapuiten, fitisjes, tjiptjafjes, vliegenvangers, kwikstaartjes. Vooral er op letten hoe al dat gedoe tegen den avond rustplaatsen betreft (...)."

En: "Augustus is de beste tijd voor de zeer aangename kennismaking met (zweefvliegen). Ge hoeft maar op wacht te staan bij de Toortsen en bij de grote Schermbloemen, zoals Bereklaau en Engelwortel."

"Ook de kardinaalsmuts heeft soms arme jaren, maar dan individueel en als gevolg van een vorig jaar van zware dracht. Die Kardinaalsmuts is erg individueel en een wanhoop en vreugde voor aankomende phaenologen. Sommige prikken reeds in Augustus met prachtig roode vruchten, terwijl andere dan nog pas in het eerste bleekgroene stadium van rijping zijn. (...) Let ook eens op Heggenrank; die heeft ook tegelijk rijpende, rijpe en overrijpe vruchten."

"Niet alleen de vogels profiteren van al dit heerlijk. Ook de insecten weten er raad mee. (...) De bramenzoeker moet er eens op letten, dat hij concurrentie ondervindt van vliegen en zelfs van muggen. Vang ze even voor mij, want ik zou nu wel eens precies willen weten wie dat zijn."

Insecten komen veel aan bod. Augustus '35: "Het insectenleven is nu in volle fleur: vlinders, vliesvleugelen, libellen, sprinkhanen vragen alle uw aandacht. Op 23 Augs. 1924 zag ik een dikke

koningin van de Aardhommel al vastberaden den grond in kruipen, om te gaan overwinteren, wel wat voorbarig. De vliegenvangende graafwespen, Mellinus, Crabro, Bembex, raken nu juist het drukst aan 't werk. Hoe staat het met de franjestaart van de Zuiderzeedijken, Machilis maritima?"

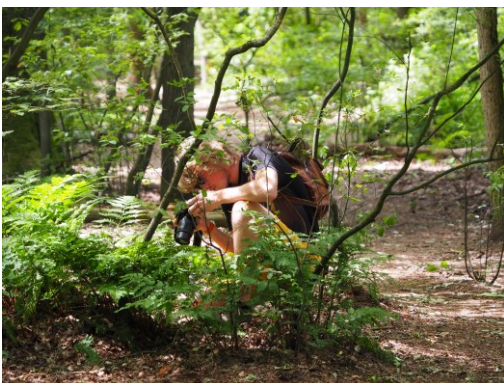
Enzovoort, enzovoort. "Willen bezoekers van Texel nog eens goed uitkijken naar Pirola minor?" "Aan het meertje van Caprera hebben de kwikstaartjes een slaappleats in het riet." "Willen vacantiengangers in Zuid-Limburg nog eens gegevens verzamelen over hamster, eikelmuis, hazelmuis, zevenslaper?" "Verscheiden voorjaarsbloemen bloeien voor de tweede keer: Dotterbloem, Koekoeksbloem, Andromeda, verschillende Eereprijsjes."

Zouden Thijsse's vragen inmiddels beantwoord zijn? En wat kunnen wij nog aan met zijn aanwijzingen? Is de maand augustus van bijna een eeuw geleden nog wel te vergelijken met de huidige, of zijn de fenologische observaties door de klimaatopwarming grondig veranderd? Hoe dat ook zij, we kunnen nog altijd onze ogen en oren de kost geven. Onze waarnemingen sturen we alleen niet meer naar De Levende Natuur, dat weliswaar nog altijd bestaat maar een heel ander tijdschrift is geworden, maar naar Waarneming.nl, dat op onvolprezen wijze de *burgerwetenschap* een platform biedt.

Lezer, u die mogelijk dit jaar niet de Fiji-eilanden kunt bezoeken en noodgedwongen naar Drente of Schouwen-Duiveland afreist, sta me toe dat ik, als Thijsse eens, deze eenvoudige huiswerkopdracht aan u meegeef: "Let er eens op!"

Rob van Dam

*) Fenologie is de studie van het verband tussen periodiek terugkerende organische natuurverschijnselen, de meteorologische omstandigheden en de tijdstippen in het jaar. M.a.w.: wat gebeurt wanneer en waar en onder welke omstandigheden.

Een jonge bioloog

Toortsen

Harkwesp